

УДК: 347.941

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2021.63.29>

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКАЗІВ У ЦИВІЛЬНИХ СПРАВАХ, ЩО ВИПЛИВАЮТЬ З КРЕДИТНИХ ДОГОВОРІВ, УКЛАДЕНИХ В ЕЛЕКТРОННІЙ ФОРМІ

Чванкін С.А.,

*кандидат юридичних наук, доцент,
голова Київського районного суду м. Одеси,
голова Асоціації слідчих суддів України
ORCID iD: 0000-0002-9800-854X*

Чванкін С.А., Використання електронних доказів у цивільних справах, що впливають з кредитних договорів, укладених в електронній формі

У даній науковій статті на основі аналізу матеріалів судової практики досліджено теоретичні та практичні аспекти використання електронних доказів у справах, що впливають з кредитних договорів, укладених в електронній формі. Зроблено акцент на процесі судового доказування у найбільш поширених у судовій практиці категоріях справ: цивільних справах про стягнення заборгованості за кредитним договором (договором позики) та справах про визнання таких договорів недійсними або неукладеними.

Визначено коло юридично значимих обставин, які входять до предмета доказування у справах про стягнення заборгованості за кредитним договором. Окреслено коло судових доказів, які використовуються в судовій практиці з метою доведення суду наявності чи відсутності обставин предмета доказування у цих справах.

Стверджується про існування взаємного зв'язку між фактами предмета доказування, та необхідність дослідження та оцінки судових доказів, які підтверджують факт укладення кредитного договору лише у сукупності з доказами, які підтверджують факт перерахування грошових коштів позичальнику. Доведено, що факт укладення кредитного договору не може бути встановлено судом без встановлення факту перерахування грошових коштів позичальнику.

Встановлено наявність суперечності між нормами Закону України «Про електронну комерцію» та положеннями Цивільного процесуального кодексу України щодо віднесення доказів, поданих в електронній формі та/або у формі паперових копій електронних повідомлень, пов'язаних з електронним правочином, до письмових або електронних доказів, та запропоновано спосіб вирішення даної суперечності.

Наголошується на важливості для суду приділяти особливу увагу засобам ідентифікації сторін електронного правочину для визначення належних сторін при вирішенні справ, що впливають з кредитних договорів, укладених за допомогою інформаційно-телекомунікаційних систем. Зроблено висновок про можливість виникнення процесуальної співучасті на стороні відповідача у випадку, якщо в процесі судового розгляду буде встановлено, що кредит був оформлений на одну особу, а грошові кошти за договором перераховувалися фінансовою установою на банківський рахунок іншої особи.

Ключові слова: цивільний процес, судові докази, електронні докази, предмет доказування, електронна комерція, кредитні відносини, стягнення заборгованості.

Chvankin S.A., The use of electronic evidence in civil cases, arising from loan agreements, concluded in electronic form

This scientific article based on the analysis of case law, examines the theoretical and practical aspects of the use of electronic evidence in cases arising from loan agreements concluded in electronic form. Emphasis is placed on process of judicial proving in the most common categories of cases in judicial practice: in civil cases of debt collection under a loan agreement and cases on recognition of such agreements as invalid or unconcluded.

The range of legally significant circumstances that are included in the subject of proof in cases of debt collection under a loan agreement is determined. The range of court evidence used in judicial practice to prove to the court the presence or absence of the circumstances of the subject of evidence in these cases is outlined.

There is a relationship between the facts of the subject of proof, and the need to study and evaluate court evidence that confirms the fact of concluding a loan agreement only in conjunction with evidence that confirms the

transfer of funds to the borrower. It is proved that the fact of concluding a loan agreement cannot be established by a court without establishing the fact of transferring funds to the borrower.

There is a contradiction between the provisions of the Law of Ukraine «On Electronic Commerce» and the provisions of the Civil Procedure Code of Ukraine on the classification of evidence submitted in electronic form and/or in the form of paper copies of electronic communications related to electronic transactions, written or electronic evidence, and a method for resolving this contradiction is proposed.

It is emphasized the importance for the court to pay special attention to the means of identification of the parties to the electronic transaction to determine the appropriate parties in resolving cases arising from loan agreements concluded through information and telecommunications systems. The conclusion is made about the possibility of procedural complicity on the part of the defendant if in the course of the trial was established that the loan was issued to one person, and the funds under the contract were transferred by the financial institution to another person's bank account.

Key words: civil process, court evidence, electronic evidence, subject of proof, e-commerce, credit relations, debt collection.

Постановка проблеми. Банківські та інші кредитно-фінансові установи постійно відшукують все нові засоби розширення власної клієнтської бази. Одним з напрямків їх діяльності є віддалене (дистанційне) оформлення кредитних договорів (договорів позики) з використанням мережі Інтернет. Так звані мікропозики на побутові потреби можна доволі легко та швидко отримати через особистий кабінет, зареєструвавшись на сайті кредитно-фінансової установи та уклавши договір в електронній формі. Однак така легкість має й зворотний бік. Оскільки позику може отримати фактично будь-яка особа, зокрема й особа з незадовільним фінансовим станом, це створює значні ризики неповернення позикових коштів. Великі ризики компенсуються великими розмірами процентів за користування кредитом. Небажання боржників оплачувати «грабіжницькі» проценти спричиняє нарахування штрафних санкцій, які ще збільшують загальну суму боргу, яка може бути стягнута в судовому порядку.

Тому не дивно, що серед цивільних справ позовного провадження, у яких в процесі судового доказування використовуються електронні докази, доволі поширеними у судовій практиці є справи, що впливають з кредитних договорів (договорів позики), укладених в електронній формі. Цивільні справи, що впливають з кредитних договорів (договорів позики), укладених за допомогою електронних засобів, переважно, включають справи про стягнення заборгованості за кредитним договором (договором позики) та справи про визнання таких договорів недійсними або неукладеними.

Окремі питання використання електронних доказів у процесі судового доказування у справах цивільного судочинства висвітлювалися у працях таких науковців як Ю. В. Білоусов, Н. В. Блажівська, О. Т. Боннер, О. П. Вершинін, С. П. Ворожбит, Н. Ю. Голубева, К. Б. Дрогозюк, О. М. Лазько, В. В. Молчанов, Ю. С. Павлова, В. С. Петренко, І. В. Решетнікова, Т. В. Степанова, М. С. Строгович, М. К. Треушніков, Т. В. Цюра та ін.

Однак проблематика використання електронних доказів в окремих категоріях цивільних справ, зокрема, у справах, що впливають з кредитних договорів (договорів позики), укладених в електронній формі, залишається поза увагою вчених.

Метою даної наукової статті є дослідження на основі аналізу матеріалів судової практики теоретичних та практичних аспектів використання електронних доказів у справах, що впливають з кредитних договорів (договорів позики), укладених в електронній формі.

Викладення основного матеріалу. До предмета доказування у справах про стягнення заборгованості за кредитним договором (договором позики), укладеним за допомогою електронних засобів входять: факт укладення цього договору в електронній формі та факт перерахування позикових коштів позичальнику в сумі, що відповідає умовам договору.

Факт укладення кредитного договору, якщо такий договір укладався в електронній формі, доказується, переважно, з використанням електронних доказів. Наприклад, у цивільній справі за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Фінансова компанія «Форза» до боржника про визнання договору про надання позики на умовах фінансового кредиту дійсним факт укладення договору в електронній формі було встановлено судом на підставі наданої позивачем роздруковки інформації з електронного файлу, що посвідчує послідовні дії учасників електронної комерції, зафіксовано чітку послідовність всіх дій фінансової установи та споживача щодо укладення електронного договору: ідентифікація споживача в ІТС; направлення споживачем (клієнтом) запиту (заяви) фінансовій установі щодо можливості отримання кредиту з інформацією про бажані параметри кредиту; направлення фінансовою установою в ІТС споживачу оферти, що містить істотні умови договору; направлення фінансовою установою споживачу одноразового ідентифікатора; направлення споживачем електронного повідомлення або заповнення заявки (формуляра) про прийнят-

тя оферти фінансової установи (акцепт), та підписання її одноразовим ідентифікатором або електронним ключем; направлення фінансовою установою споживачу підтвердження вчинення електронного правочину у формі електронного документа [1]. Тобто у наведеному прикладі мало місце надання позивачем паперової копії електронного доказу.

Аналогічно й у іншій справі на підтвердження укладення кредитного договору позивачем було надано послідовність укладення цього договору, з якої вбачається, що відповідач зареєструвався на веб-сайті в мережі Інтернет <https://monetka.com.ua>, для чого пройшов ідентифікацію та верифікацію особи (заповнив анкету-заяву з зазначення прізвища, ім'я та по-батькові, даних паспорту, РНОКПП, місця проживання, місця реєстрації, зазначив реквізити картки для отримання кредиту), підтвердив номер мобільного телефону, ознайомився з умовами надання кредиту, умовами кредитного договору, Правилами надання грошових коштів у позику, в тому числі на умовах фінансового кредиту, здійснив акцептування кредитного договору шляхом надсилання електронного повідомлення, підписаного електронним підписом одноразовим ідентифікатором. Одноразовий ідентифікатор направлявся відповідачу шляхом надсилання повідомлення на його мобільний номер, який вказувався ним при реєстрації. Кредитний договір був підписаний відповідачем шляхом введення одноразового ідентифікатора в особистому кабінеті на веб-сайті в мережі Інтернет <https://monetka.com.ua> [2].

Відповідно до ст. 8 Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» від 22.05.2003 р. № 851-IV юридична сила електронного документа не може бути заперечена виключно через те, що він має електронну форму. Допустимість електронного документа як доказу не може заперечуватися виключно на підставі того, що він має електронну форму [3].

Варто акцентувати увагу на певній колізії, яка виникла між нормами ЦПК та Закону України «Про електронну комерцію» від 03.09.2015 р. № 675-VIII. Відповідно до ч. 13 ст. 11 Закону України «Про електронну комерцію» електронні документи (повідомлення), пов'язані з електронним правочином, можуть бути подані як докази сторонами та іншими особами, які беруть участь у судовому розгляді справи. Докази, подані в електронній формі та/або у формі паперових копій електронних повідомлень, вважаються письмовими доказами згідно із статтею 64 Цивільного процесуального кодексу України, статтею 36 Господарського процесуального кодексу України та статтею 79 Кодексу адміністративного судочинства України [4]. Водночас відповідно до ч. 1 ст. 100 ЦПК електронними доказами є інформація в електронній (цифровій) формі, що містить дані про обставини, що мають значення для справи, зокрема, електронні документи (в тому числі текстові документи, графічні зображення, плани, фотографії, відео- та звукозаписи тощо), веб-сайти (сторінки), текстові, мультимедійні та голосові повідомлення, метадані, бази даних та інші дані в електронній формі. Такі дані можуть зберігатися, зокрема, на портативних пристроях (картах пам'яті, мобільних телефонах тощо), серверах, системах резервного копіювання, інших місцях збереження даних в електронній формі (в тому числі в мережі Інтернет) [5]. При цьому паперова копія електронного доказу не вважається письмовим доказом (ч. 3 ст. 100 ЦПК) [5]. Тобто зі змісту наведених норм ЦПК зрозуміло, що якщо оригінал договору був укладений в електронній формі (шляхом обміну електронними повідомленнями чи іншим, передбаченим законом способом), роздруковка його тексту на папері не перетворить такі матеріали на письмові докази.

Зазначена колізія повинна вирішуватися безумовно на користь положень ЦПК. Як вбачається зі змісту ч. 13 ст. 11 Закону України «Про електронну комерцію», норми цієї статті відсилають до редакції ЦПК, яка вже втратила чинність. На момент прийняття Закону України «Про електронну комерцію» норми ЦПК не містили такого виду засобів доказування як електронні докази, а отже до набрання чинності Законом України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» від 03.10.2017 р. № 2147-VIII докази, подані в електронній формі та/або у формі паперових копій електронних повідомлень, могли вважатися письмовими доказами. Однак після викладення ЦПК у новій редакції такі докази були віднесені до електронних. Як відзначається в абз. 3 п. 2 постанови Пленуму Верховного Суду України «Про судові рішення у цивільній справі» від 18.12.2009 р. № 14, у разі наявності суперечності між нормами законів (кодексів), що мають однакову юридичну силу, застосуванню підлягає той з них, який прийнято пізніше [6, с. 5]. Таким чином, після набрання чинності Законом України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» від 03.10.2017 р. № 2147-VIII електронні договори та документи, пов'язані з їх укладенням, оригінали яких складено в електронній формі, підлягають поданню до суду в процесуальному порядку, встановленому для електронних доказів. Відповідно положення абз. 2 ч. 13 ст. 11 Закону України «Про електронну комерцію» щодо того, що докази, подані в електронній формі та/або у формі паперових копій електронних повідомлень, вважаються письмовими доказами згідно із статтею

64 Цивільного процесуального кодексу України, статтею 36 Господарського процесуального кодексу України та статтею 79 Кодексу адміністративного судочинства України застосуванню судами не підлягають. На жаль, в окремих випадках суди все ще посиляються на дану норму, вирішуючи справи за позовами, що впливають з кредитних договорів (договорів позики), укладених в електронній формі [7]. Такий підхід навряд чи можна вважати правильним, адже якщо норма закону застаріла, вона не повинна застосовуватись судом навіть якщо є більш зручною порівняно з оновленим законодавством.

Порядок подання до суду електронних доказів регламентований положеннями статей 83 та 100 ЦПК, які надають можливість сторонам подавати електронні докази як в оригіналі, так і в електронній копії, засвідченій електронним цифровим підписом, а також у паперових копіях, посвідчених у порядку, передбаченому законом [5].

Варто відзначити, що при вирішенні справ, що впливають з кредитних договорів (договорів позики), укладених за допомогою інформаційно-телекомунікаційних систем, суд повинен приділяти особливу увагу належній ідентифікації сторін таких договорів. Наприклад, якщо кредитний договір (договір позики) був підписаний позичальником за допомогою одноразового ідентифікатора, що направлявся на мобільний номер, а боржник заперечує факт підписання ним цього договору, суд повинен переконатися, що цей мобільний номер дійсно належить позичальнику або щонайменше у тому, що банківський рахунок, на який були перераховані позикові кошти за договором, був насправді оформлений на ім'я позичальника. Наприклад, у рішенні Автозаводського районного суду м. Кременчука за позовом про визнання недійсним кредитного договору зазначається, що факт отримання позивачем коштів за кредитним договором підтверджується наданими АТ КБ «Приватбанк» відомостями, в яких зазначено про те, що банківська карта на яку відповідачем було здійснено переказ коштів, дійсно належить боржнику на рахунок було зараховано грошову суму, що відповідає розміру кредиту, визначеного в заявці [8]. І, навпаки, у рішенні у справі за позовом про стягнення заборгованості за договором про надання позики суд зазначив, що позивачем не доведено факт виникнення зобов'язань між позивачем та відповідачкою, не надано належних доказів того, що саме відповідачкою було застосовано будь-яким способом ідентифікатор (СМС повідомлення з кодом), зокрема, відсутні докази отримання відповідачкою будь-яким чином цього одноразового ідентифікатора, а також відсутні докази реєстрації відповідачки в інформаційно-телекомунікаційній системі позивача. Лист АТ «АКБ «Конкорд», на який посиляється позивач, як підтвердження надання відповідачці грошей, не містить жодних ідентифікуючих даних про клієнта, а саме відповідачку, із фрагментів номеру карти, що відображені в даному повідомленні, неможливо встановити належність карти (рахунку) саме відповідачці [9].

При цьому сам лише факт зазначення в заяві (формі, анкеті) при укладенні договору в електронній формі персональних даних або прикріплення електронних копій паперових документів (паспорта, довідки про присвоєння РНОКПП та ін.) не може слугувати повністю достовірним підтвердженням факту укладення договору конкретним боржником, адже, по-перше, не слугує достатнім способом електронної дистанційної ідентифікації позичальника при укладенні кредитного договору (договору позики), оскільки доступ до такої інформації можуть мати й інші особи. По-друге, сама особа могла відмовитися від укладення договору вже після заповнення анкети однак до остаточного підписання договору одноразовим ідентифікатором. З іншого боку, оскільки при укладенні кредитного договору за допомогою інформаційно-телекомунікаційної системи боржник самостійно заповнює дані про себе, він може вказати не повністю достовірну інформацію, або скористатися номером телефону іншої особи для укладення договору. Тому навіть у разі встановлення судом факту належності номера телефону, на який направлялася алфавітно-цифрова послідовність одноразового ідентифікатора, іншій ніж позичальник особі, не може бути для суду безумовною підставою для відмови у встановленні факту укладення договору цим боржником (хоча й може зародити сумніви у цьому). У зв'язку з цим вказані у заяві, електронному договорі персональні дані лише непрямо свідчать про факт укладення договору конкретним позичальником, а тому можуть розглядатися судом лише у сукупності з іншими доказами. У першу чергу з доказами перерахування грошових коштів за договором на рахунок конкретної особи.

Найбільш достовірним та достатньо простим для верифікації є факт перерахунку грошових коштів на банківський рахунок позичальника. Тому якщо навіть у суду виникли складнощі у встановленні власника телефонного номеру, на який направлявся одноразовий ідентифікатор, або електронні дані не дають можливість стовідсотково достовірно ідентифікувати особу боржника, усі сумніви можуть бути розвіяні внаслідок перевірки власника банківського рахунку, на який перераховувалися позикові кошти. При цьому якщо факт такого перерахунку достовірно встановлений судом на підставі допустимих доказів, а сума грошових коштів та час їх перерахунку на рахунок боржника співпадають з даними електронного договору, цих обставин повинно бути достатньо для суду для того, щоб встановити не лише сам факт перерахунку грошових коштів, а вони також є додатковим підтвердженням факту укладення в електронній формі кредитного договору (до-

говору позики). Якщо в процесі судового розгляду буде встановлено, що кредит був оформлений на одну особу, а грошові кошти за договором перераховувалися фінансовою установою на банківський рахунок іншої особи, вказані особи (боржник за договором та власник банківського рахунку) у справах про стягнення заборгованості за таким договором мають бути притягнуті до участі в справі як співвідповідачі.

Доказування факту перерахування позикових коштів здійснюється, як правило, за допомогою письмових доказів. Переважно, це первинні фінансові документи (чеки, платіжні доручення, меморіальні ордери, виписки з банківських рахунків, з яких або на які було перераховано грошові кошти тощо). Так, у справі за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Фінансова компанія «Фінанс інновація» до боржника за кредитним договором про стягнення заборгованості Солом'янський районний суд м. Києва встановив, що «ТОВ «Фінансова компанія «Фінанс Інновація» було перераховано на картковий рахунок відповідача позику в розмірі 3000 гривень, що підтверджується чеком від 21 травня 2019 року та листом АТ «ТАСКОМБАНК» від 27 січня 2020 року про проведення переказу на платіжну картку відповідача» [10].

Відсутність первинних документів, як правило, має наслідком висновок суду про недоведеність факту перерахування позикових коштів боржнику згідно умов договору [11]. Такі самі правові наслідки спричиняє й неналежне оформлення первинних документів. Так, в одній з цивільних справ Біляївський районний суд Одеської області не прийняв на підтвердження перерахування грошових коштів боржнику надане позивачем платіжне доручення як таке, що не відповідає вимогам пунктів 2.7, 2.8 Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті, затвердженої постановою НБУ від 21.01.2004 року № 22, зазначивши, що «роздруковане платіжне доручення не містить необхідних реквізитів, що підтверджують його виконання платником та проведення банком, зокрема підписів відповідальних осіб, відтисків печаток банку тощо» [12].

Враховуючи законодавчий дозвіл складати первинні документи як у письмовій так і в електронній формі (п. 2.1 Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затвердженого Наказом Міністерства фінансів України від 24.05.1995 р. № 88 [13]) не виключене й подання електронних доказів на підтвердження факту перерахування позикових коштів боржнику.

Варто пам'ятати, що відповідно до ст. 1046 ЦК України договір позики є укладеним з моменту передання грошей або інших речей, визначених родовими ознаками, а отже доказування в суді цього факту є важливим для позивача. Наприклад, у заочному рішенні Солом'янського районного суду м. Києва у справі за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «ВЕЛЛФІН» до боржника про стягнення заборгованості суд відзначив, що «в матеріалах справи відсутні належні та допустимі докази, які підтверджують перерахування позивачем грошових коштів відповідачу. Таким чином, позивачем не надано доказів на підтвердження укладення договору позики з відповідачем. З огляду на наведене, позовна заява задоволенню не підлягає» [14]. Відсутність належних, достатніх та допустимих доказів на підтвердження факту отримання боржником кредитних коштів стало однією з підстав для відмови у позові й у справі за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Вердикт Капітал» до боржника про стягнення заборгованості за кредитним договором [15].

Висновки: Предмет доказування у справах про стягнення заборгованості за кредитним договором (договором позики), укладеним за допомогою електронних засобів складають такі обставини: 1) факт укладення цього договору в електронній формі; 2) факт перерахування позикових коштів позичальнику в сумі, що відповідає умовам договору. Вказані факти взаємопов'язані, а тому судові докази, які підтверджують факт укладення кредитного договору (договору позики) та факт перерахування грошових коштів позичальнику досліджуються та оцінюються судом у сукупності. Факт укладення кредитного договору (договору позики) не може бути встановлено судом без встановлення факту перерахування грошових коштів позичальнику.

Факт укладення кредитного договору, якщо такий договір укладався в електронній формі, доказується, переважно, з використанням електронних доказів. Після набрання чинності Законом України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» від 03.10.2017 р. № 2147-VIII електронні договори та документи, пов'язані з їх укладенням, оригінали яких складено в електронній формі, підлягають поданню до суду в процесуальному порядку, встановленому для електронних доказів. Положення абз. 2 ч. 13 ст. 11 Закону України «Про електронну комерцію» щодо того, що докази, подані в електронній формі та/або у формі паперових копій електронних повідомлень, вважаються письмовими доказами згідно із статтею 64 Цивільного процесуального кодексу України, статтею 36 Господарського процесуального кодексу України та статтею 79 Кодексу адміністративного судочинства України застосуванню судами не підлягають.

Доказування факту перерахування позикових коштів здійснюється, як правило, за допомогою первинних фінансових документів (чеки, платіжні доручення, меморіальні ордери, виписки з банківських рахунків, з яких або на які було перераховано грошові кошти тощо), оформлених відповідно до вимог чинного законо-

давства. Вони можуть подаватися до суду як в письмовій так і в електронній формі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Рішення Світловодського міськрайонного суду Кіровоградської області від 20 червня 2019 р. у справі № 401/1196/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/83357248>.
2. Рішення Солом'янського районного суду м. Києва від 30 жовтня 2020 р. у справі № 760/23903/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92600466>.
3. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003 р. № 851-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 36. Ст. 275.
4. Про електронну комерцію: Закон України від 03.09.2015 р. № 675-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 45. Ст. 410.
5. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40-41, 42. Ст. 492.
6. Про судові рішення у цивільній справі: постанова Пленуму Верховного Суду України від 18.12.2009 р. № 14. *Вісник Верховного Суду України*. 2010. № 1. С. 4-9.
7. Постанова Одеського апеляційного суду від 14.05.2020 р. у справі № 507/334/19 (апеляційне провадження № 22-ц/813/164/20). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89232309>.
8. Рішення Автозаводського районного суду м. Кременчука від 30 вересня 2020 р. у справі № 524/6250/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92120610>.
9. Рішення Біляївського районного суду Одеської області від 09 вересня 2019 р. у справі № 496/1011/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/84279272>.
10. Рішення Солом'янського районного суду м. Києва від 30 жовтня 2020 р. у справі № 760/34424/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92600463>.
11. Рішення Деснянського районного суду м. Чернігова від 06 листопада 2019 р. у справі № 750/7521/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85587032>.
12. Рішення Біляївського районного суду Одеської області від 27 травня 2019 р. у справі № 496/651/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/82016805>.
13. Про затвердження Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: наказ Міністерства фінансів України від 24.05.1995 р. № 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text>.
14. Рішення Солом'янського районного суду м. Києва від 13 жовтня 2020 р. у справі № 760/8085/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92281683>.
15. Рішення Полтавського районного суду Полтавської області від 28 січня 2021 р. у справі № 545/2802/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94672594>.